

Библиотека, оставляя за собой выполнение ответственной социальной задачи – сохранение и распространение информации и знания, из элемента сферы обслуживания превращается в равноправный субъект сферы информационного производства, глобальной системы управления знаниями, научной, образовательной и политической коммуникации.

В 2013 г. правительством Украины одобрена Стратегия развития информационного общества в Украине до 2020 г., которая закладывает четкие ориентиры для соответствующих разработок и относительно БИС. Развитие таких составляющих Стратегии, как электронное образование, электронная культура, электронная демократия предполагает активное участие библиотек в их реализации, а внедрение общенациональной программы электронного управления напрямую связано с инициативным проектом международной программы «Библиомост» – «Публичные библиотеки – мосты к электронному управлению».

УДК 025.5:005.642.2

Василенко О.,
директор ІНМЗБІР НБУВ,
канд. іст. наук

БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ: ГАРМОНІЗАЦІЯ СТАТИСТИКИ

Розкрито основні підходи до формування системи статистичних показників бібліотечно-інформаційної діяльності, проаналізовано вітчизняний та міжнародний досвід удосконалення нормативно-методичної бази з метою гармонізації показників традиційних та інноваційних аспектів роботи бібліотек; розглянуто доцільність використання інтегральних показників в бібліотечній статистиці, питання термінології та методики їх визначення; надано пропозиції щодо подальшого розвитку теоретико-методологічних, нормативно-методичних і практичних засад вітчизняної бібліотечної статистики на сучасному етапі.

Ключові слова: бібліотечна статистика, формування системи статистичних показників бібліотечно-інформаційної діяльності, інтегральні показники бібліотечної статистики.

The basic approach to the system of statistical indicators of library and information activities, analyzed domestic and international experience of the formation of regulatory and methodological framework for the harmonization of indicators of traditional and innovative aspects of the libraries examined the feasibility of using integrated indicators in library statistics, the question of terminology and methods of their determination; The proposals for the further development of theoretical and methodological, regulatory guidance and practical principles of the national library statistics.

Keywords: library statistics, forming a system of statistical indicators of library and information activities, integrated performance library statistics.

Раскрыты основные подходы к формированию системы статистических показателей библиотечно-информационной деятельности, проанализирован отечественный и международный опыт совершенствования нормативно-методической базы с целью гармонизации показателей традиционных и инновационных аспектов работы библиотек; рассмотрена целесообразность использования интегральных показателей в библиотечной статистике, вопросы терминологии и методики их определения; даны предложения по дальнейшему развитию теоретико-методологических, нормативно-методических и практических основ отечественной библиотечной статистики на современном этапе.

Ключевые слова: библиотечная статистика, формирование системы статистических показателей библиотечно-информационной деятельности, интегральные показатели библиотечной статистики.

На сучасному етапі формування інформаційного суспільства в Україні підвищення ефективності бібліотечної діяльності зумовлене розвитком телекомунікаційних технологій та формуванням оновленої інформаційної парадигми, де місце і роль бібліотек визначатиметься їхньою здатністю до системної трансформації та конкурентоспроможністю на ринку інформаційних продуктів і послуг. У цьому зв'язку подальший розвиток бібліотек як суспільнозначущих інформаційних установ потребує чіткої координації та виважених рішень на всіх рівнях бібліотечного управління. Важливою складовою отримання управлінської інформації з оцінки стану бібліотечної діяльності є нормативно-методична база бібліотечної статистики, яка на сьогодні потребує перегляду відповідно до міжнародних стандартів та рівня розвитку бібліотечної діяльності в Україні.

Трансформація бібліотечної діяльності під впливом інформаційно-комунікаційних технологій привела до інтенсивного розвитку електронних бібліотечних інформаційних ресурсів та комплексу сервісів для дистанційних користувачів. Водночас залишаються і традиційні форми бібліотечної роботи у сфері формування фонду, обслуговування читачів, культурно-просвітницької роботи тощо. Оскільки інформаційна складова значною мірою відбиває сутність роботи сучасних бібліотек, то у професійному середовищі вже йдеться про бібліотечно-інформаційну діяльність (БІД), яка розглядається як «різновид інформаційної діяльності» [5]. З огляду на ці обставини перед вітчизняною бібліотечною статистикою (БС) як

галузю науково-практичної діяльності, спрямованої на вивчення явищ і процесів бібліотечної дійсності у межах певного хронологічного періоду за допомогою статистичних методів, виникає ряд актуальних завдань. Основним із них є створення системи статистичних показників (ССП) бібліотечно-інформаційної діяльності на основі гармонізації показників традиційних та інноваційних аспектів роботи бібліотек. І головною перешкодою щодо його реалізації є відсутність національних (або ратифікації міжнародних) стандартів з бібліотечної статистики, положеннями яких унормовувалися б найменування показників, методика та одиниці обчислення, українська термінологія.

У розвинених країнах світу процес оновлення стандартів з БС відбувається більш мобільно і не набуває зтяжнього характеру, як це є в Україні. Наприклад, у провідних європейських країнах обговорення положень нових стандартів ІСО та його адаптації до національних потреб бібліотечної справи починається ще на рівні проекту оновленого нормативного документа або одразу після набуття ним чинності (Великобританія, Німеччина, Франція). В інших країнах процес може бути більш тривалим, проте не розтягується на десятиріччя. Активно обраховуються показники БС за положеннями оновлених міжнародних стандартів у Польщі [15, 16]. У Словенії на стадії проходження експертизи в органах державної стандартизації для упровадження в країні перебуває міжнародний стандарт «ISO 2789:2010 Information and documentation – International library statistics» («ІСО 2789:2010 Інформація і документація – Міжнародна бібліотечна статистика») [17]. На сьогодні технічним комітетом ISO/TC 46/SC 8 підготовлено п'яту редакцію нормативного документа з БС – «ISO 2789:2013 Information and documentation – International library statistics», який розроблений для цілей міжнародної звітності та забезпечення відповідності статистичних показників на міжнародному рівні, а також заохочення до практичного застосування в системі бібліотечного управління й інформаційних послуг. Стандартом унормовано як традиційні, так й інноваційні (інформаційні) аспекти діяльності бібліотек.

Іншим важливим нормативним документом для органів бібліотечного управління є «ISO 11620:2008 Information and documentation – Library performance indicators» («ІСО 11620:2008 Інформація і документація – Показники ефективності роботи бібліотек»), де представлено стандартизовану термінологію, визначення показників ефективності, методику їхнього обчислення, яким користуються в бібліотеках різних типів. Цей стандарт також

упроваджено та використовується у багатьох країнах Євросоюзу, США та ін.

Шляхом розробки національного стандарту з БС пішла Російська Федерація (РФ). Наразі Федеральною державною бюджетною установою «Российская государственная библиотека» представлено на обговорення бібліотечній спільноті другу редакцію «ГОСТ 7.76–2013 Система стандартов по информации, библиотечному и издательскому делу. Библиотечная статистика: показатели и единицы исчисления» [2]. За результатами розгляду першої редакції проекту бібліотечно-інформаційні установи подали 544 зауваження і пропозиції, переважна частина яких була врахована розробниками у другому варіанті проекту.

Позитивний досвід інших держав доцільно застосувати і в бібліотечній справі та статистиці України. Упровадження в дію міжнародних стандартів (ISO 2789:2013, ISO 11620:2008) чи розроблення національних стандартів з БС та визначення ефективності роботи бібліотек, положення яких унормовують та характеризують різні аспекти бібліотечно-інформаційної діяльності, дозволить удосконалити ССП, застосувати нові підходи до її формування насамперед на державному рівні. Уведення нових показників на сучасному етапі трансформації бібліотечної діяльності у зв'язку з упровадженням інформаційно-комунікаційних технологій найактивніше відбувається на низовому (бібліотечному) рівні. На вищих рівнях організації БС система показників потребує оновлення згідно з сучасними тенденціями розвитку бібліотечної справи та методологічними принципами її побудови, якими є:

- відповідність реальному становищу бібліотечної справи;
- підпорядкованість всієї ССП цілям і задачам, визначеним на цей період бібліотечною політикою;
- цілісність ССП, методологічна, інформаційна й організаційна єдність її побудови;
- структуризація ССП відповідно до основних напрямів бібліотечної діяльності, забезпечення зв'язку між ними;
- відображення в наборі показників найважливіших складових із результатів діяльності бібліотек, ресурсної бази та потреб у бібліотечних послугах.

Дотримання цих принципів дозволить вітчизняній статистиці залишатися актуальною, незалежною, розкривати значення бібліотек для суспільства, стати більш затребуваною і значно розширити коло

реальних і потенційних споживачів бібліотечної статистичної інформації.

У сучасному бібліотекознавстві щодо формування системи показників бібліотечної статистики розглядаються *комплексний, збалансований, інтегральний підходи*.

Комплексний підхід дозволяє представити на паритетних засадах показники традиційної та інноваційної діяльності з урахуванням обов'язкових показників за формою державного статистичного спостереження, положень нормативно-методичних документів [3]. Збалансований підхід – визначити набір взаємопов'язаних показників, які характеризують досягнення стратегічних та проміжних цілей відповідно до правила Коплана-Нортонна, що передбачає включення, крім кількісних, ключові показники результативності, соціальної та економічної ефективності [4].

Сучасна «бібліотечна дійсність» під впливом процесів інформатизації суспільства зазнає значних перетворень, коли змінюється видова структура документних фондів, шляхи пошуку, доставки та отримання інформації. Система основних статистичних показників, що характеризують традиційну бібліотечну діяльність, як і методика їх отримання, формувалася протягом тривалого історичного періоду і набула усталеної змістовності. До основних показників, за якими традиційно оцінюється як робота окремої бібліотеки, так і діяльність усієї бібліотечної мережі, належать кількість читачів, відвідувань, фонд, книговидача. З поглибленням інформаційної складової в бібліотечній справі почали використовуватися і відповідні поняття: користувачі, звернення, інформаційні ресурси, бази даних, вивантажені документи тощо. Тому в аспекті гармонізації показників бібліотечної та інформаційної діяльності особливого значення набуває інтегральний підхід. Інтегральні показники в статистичній науці розглядаються як узагальнені, зведені, комплексні показники [7].

Інтегральні показники широко використовують в різних сферах соціально-економічної статистики, однак поодинокі пропозиції стосовно їх застосування у статистичному аналізі як окремих аспектів, так і бібліотечної діяльності в цілому дотепер не знаходили широкого упровадження і підтримки. У згаданому вище проекті РФ ГОСТ 7.76–2013 щодо *основних показників* БС чітко простежується інтегральний підхід, який у вітчизняній практиці наразі можна застосувати тільки на рівні окремої бібліотеки або, у кращому випадку, – відомчої бібліотечної мережі, оскільки практично усі статистичні складові, пов'язані з розвитком інформації з бібліотечної діяльності в Україні,

нормативно не визначені. Натомість у РФ паралельно з розробкою проекту національного стандарту з БС вийшов наказ Міністерства культури РФ від 08.10.2012 р. «Об утверждении Порядка учета документов, входящих в состав библиотечного фонда». Згідно із цим документом загальна величина *бібліотечного фонду в цілому* і його підрозділів, зокрема мережевих локальних документів і мережевих віддалених документів, враховується у примірниках, нові надходження – у примірниках і назвах [8]. Отже, документи електронних бібліотек (ЕБ) чи баз даних, а також електронні видання за передплатним доступом обліковуються і складають цілісний фонд книгозбірні.

Вітчизняна бібліотечна практика у цьому напрямі не має суттєвих доробок. Інструкція з обліку документів, що знаходяться в бібліотечних фондах, затверджена наказом Міністерства культури і туризму України № 22 від 03.04.2007, унормовує облік лише тих електронних видань, що мають фізичну основу (оптичний диск), який пройшов редакційно-видавничу обробку, призначений для розповсюдження в незмінному вигляді та має вихідні дані [9]. Водночас значні масиви електронних документів, що доступні користувачам, але розміщуються на жорсткому диску серверного комп'ютера, автономних автоматизованих робочих станціях та одержувані бібліотекою від інших інформаційних установ у тимчасове користування через інформаційно-телекомунікаційні мережі на договірній чи контрактній основі, не відбито в офіційній статистиці.

Ще на початку 2000-х років російський вчений А. Б. Антопольський запропонував застосувати інтегральний підхід до показників із формування та обсягу інформаційно-бібліотечних ресурсів. Він висловив цілком слушну думку, що принциповим для оцінки інформаційних ресурсів бібліотеки «є наявність у сховищах тих чи інших видань, документів або даних, а вид носія і технологія доступу до цих інформаційних ресурсів є вторинним» [1]. Однак досі загальна величина бібліотечного фонду не розглядалася з урахуванням такої складової, як мережеві локальні документи, що унормовується в РФ.

На основі інтегрального підходу бібліотечний фонд у цілому розглядається як організаційно і функціонально взаємопов'язана сукупність документів, які має книгозбірня і надає у користування членам суспільства.

Традиційно **книговидачу** (видачу документів) розглядають як видачу читачеві одного примірника документа (книги, періодичного видання, іншого документа) для тимчасового користування в читальному залі або на абонементі [12]. У статистичній звітності подано

розподіл книговидачі за видами документів (видання, аудіовізуальні матеріали тощо). Цей показник, з одного боку, характеризує кількість цього виду послуг, наданих читачам, з іншого, – навантаження на бібліотекарів, оскільки (частково за винятком фонду відкритого доступу) обслуговування здійснюється у безпосередньому чи дистанційному контакті «бібліотекар – читач», коли витрачається робочий час і професійне вміння співробітника на отримання необхідного документа користувачем. Згідно з положеннями міжнародного стандарту «ISO 2789:2006 Information and documentation — International library statistics» видачею вважають надання документа на абонементі або доставку матеріалу в неелектронній формі (наприклад книги), електронного документа на фізичному носії (наприклад CD-ROM) чи передачу електронного документа на обмежений термін (наприклад електронної книги), продовження терміну видачі додому з ініціативи читача, зареєстровану видачу в бібліотеці, роздруківки електронних документів, зроблених бібліотечним персоналом для користувачів, електронну доставку документів. Однак вивантаження безпосередньо користувачами документів із електронної колекції бібліотеки виключалося [11].

Наразі в проекті національного стандарту РФ ГОСТ 7.76–2013 до видачі документів у цілому по бібліотеці передбачається урахування й кількості «виданих/вивантажених електронних документів» [2]. Отже, запропоновано внормувати та закріпити і цей інтегральний показник у складі блоку бібліотечно-інформаційних послуг. Аналогічного підходу дотримано і до інших видів послуг: бібліографічних довідок, консультацій, бібліотечних заходів тощо.

Минуло майже двадцять років відтоді, як увійшло до бібліотечного обігу поняття **«користувач бібліотеки»**. Зараз його розглядають як узагальнююче поняття і застосовують до усіх фізичних або юридичних осіб, які звертаються за послугами до бібліотечних установ, зокрема дистанційно через електронні інформаційні мережі. На сайтах вітчизняних бібліотек практика електронної реєстрації користувачів ще не поширена, тому бібліотеки (переважно великі) у своїх статистичних звітах відображають кількість дистанційних користувачів за кодами унікальних ір-адрес. Проте офіційна вітчизняна БС враховує тільки користувачів, зареєстрованих за єдиною читацькою картотекою (базою даних). У двох останніх редакціях міжнародного стандарту «ISO 2789 Information and documentation – International library statistics»

представлено поняття «активний користувач», котрим є зареєстрований користувач, який скористався бібліотечними послугами за звітний період [11, 14]. Положеннями стандарту прописано такі показники:

- кількість зареєстрованих користувачів (на кінець звітного періоду);
- кількість нових зареєстрованих користувачів (за звітний період);
- кількість активних абонентів;
- кількість активних користувачів.

Щодо загальної кількості зареєстрованих користувачів, то п. 2.2.28 ІСО 2789:2013 обумовлюється трирічний термін обов'язкової перереєстрації, у протилежному випадку користувача знімають з обліку [14]. Відповідно до інтегрального підходу загальна кількість користувачів складатиметься із суми кількості *зареєстрованих* читачів, абонентів, відвідувачів заходів і користувачів, які звернулися в бібліотеку за допомогою телекомунікаційних мереж. На нашу думку, у статистичній формі звіту доцільно представляти кількість віддалених користувачів як в цілому, так і диференційовано: абоненти МБА і ММБА, користувачі електронної доставки документів, віртуальної довідкової служби тощо.

З розвитком засобів інформаційно-комунікаційного зв'язку відвідування користувачів більше переходять до розряду дистанційних. І у вітчизняній практиці саме до цього показника застосовано інтегральний підхід. Так, у формі № 6-НК «Звіт про діяльність державних, публічних бібліотек, централізованих бібліотечних систем...», а також відомостей, представлених на веб-сайті НПБУ у статистичному збірнику «Бібліотечна Україна в цифрах», показник «кількість відвідувань» включає «у т.ч. кількість звернень до веб-сайту» [6]. Проблема є у тому, що у цьому випадку не визначено як уніфікованої методики обліку, так і самої дефініції показника, оскільки термін «звернення» охоплює досить широкий смисловий діапазон і застосовується досить часто (звернення до ресурсів, послуг, за довідкою, консультацією, інформацією тощо).

За формою статистичної звітності для публічних бібліотек РФ у розділі V «Інформаційне обслуговування і міжбібліотечний абонент» передбачено представлення показника «кількість відвідувань веб-сайту», який пояснюють як «кількість звернень віддалених користувачів до інформаційних ресурсів бібліотеки» [13]. Облік чисельності користувачів, котрі звертаються до бібліотеки у режимі віддаленого доступу, здійснюється за кількістю кодів осіб і організацій, зареєстрованих на сервері бібліотеки.

У стандарті «ISO 2789:2006 Information and documentation – International library statistics», як і в попередній його редакції, для віддалених візитерів визначено поняття «віртуальне відвідування» як запит користувача до бібліотечного сайту, що надійшов не з приміщення бібліотеки і є незалежним від кількості переглянутих сторінок та елементів [11]. Нормативним документом допускається порівнювати віртуальні відвідування із традиційними відвідуваннями бібліотеки. Термін «відвідування» щодо веб-сайту і веб-сторінок застосовується різними аналізаторами в статистиці веб-журналів, зокрема Google Analytics. І цілком прийнятним буде визначення таких показників, як «відвідування бібліотеки: всього; у т.ч. відвідування веб-сайту».

Залежно від завдань бібліотеки відвідування можна диференціювати за формами і видами обслуговування, професійними та віковими групами користувачів тощо.

Окремого розгляду потребує питання щодо методики обліку та підрахунку віртуальних відвідувань. За міжнародним стандартом ІСО 2789:2006 запропоновано три способи їх вимірювання, заснованих на обліку відвідувань веб-браузерів, IP-адрес або домашньої сторінки. Згідно з вищезазначеними принципами формування ССП у цьому питанні потрібно визначити єдину методику, унормувавши її у відповідних документах для всієї бібліотечно-інформаційної галузі країни. Крім того, функціонують такі показники, як «сесія», «сеанс», які ототожнюють з віртуальними відвідуваннями і використовують у статистиці бібліотек (ГПНТБ, НБУВ та ін.). Відповідно до п. 3.3.25 ІСО 2789:2006 показник «сесія» розглядають як успішне звернення до бази даних або електронного каталогу; показник «сеанс» – як один цикл користувальницької діяльності, яка починається зі з'єднання користувача з базою даних або електронним каталогом і закінчується виходом з бази даних через закінчення роботи або припиненням роботи в базі даних. Середній період сеансу визначають у 30 хвилин. За цим стандартом також рекомендовано виключити «запити», що надходять на першу сторінку або сторінку порталу, і за можливості слід виключати запити, що надходять від пошукових машин.

У проєкті національного стандарту РФ одиницею обліку «відвідувань» визначено одне безпосереднє звернення читача в бібліотеку або на її веб-сайт. Відвідування бібліотеки підраховують як в цілому, так і диференційовано: загальна кількість відвідувань бібліотеки користувачами і за її структурними підрозділами; кількість відвідувань бібліотечних веб-сайтів усіх рівнів (що мають окремі лічильники, виключаючи блоги й акаунти в соціальних мережах). Одиницею обліку

є сесія; кількість відвідувань виставок, екскурсій та інших просвітницьких заходів, проведених бібліотекою; кількість відвідувань інтернет-конференцій, що проводить бібліотека.

Наразі ці питання ніяк не унормовано у вітчизняній БС. Вони потребують уніфікації і визначення, що ж урешті брати за одиницю виміру та яке поняття застосовувати щодо візитів користувачів на бібліотечні сайти. На нашу думку, стосовно найменування у статистичних формах звітів доцільно вказувати як інтегральний показник «відвідування бібліотеки», розкриваючи «віртуальну» складову, зокрема відвідування веб-сайту. На користь «відвідування» свідчить, по-перше, зрозумілість і традиційність для бібліотекарів терміну, по-друге, його унормування у міжнародному стандарті; по-третє, застосування у статистичних характеристиках авторитетних інформаційно-пошукових системах (наприклад Google Analytics).

Методика отримання статистичних відомостей про відвідування веб-сайтів та звернення до бібліотечно-інформаційних ресурсів пов'язана із застосуванням аналізаторів веб-журналів. Це дозволяє бібліотекам проаналізувати використання веб-сайту різними способами, такими як віртуальне відвідування (сесія до веб-сайту), доступ сторінки (веб-сторінка, до якої отримує доступ користувач) і одиниця контенту (документ, зображення та інша форма одиниці). З метою уніфікації підходів щодо визначення статистики використання бібліотечних веб-сайтів доцільно використовувати єдине програмне забезпечення. Однак, на відміну від Білорусії, українські бібліотеки працюють на різних програмах і платформах, що призводить до різноаспектних проблем взаємодії, зокрема порівняльних статистичних характеристик. У зв'язку із цим для вироблення єдиного принципу підрахунку для усієї мережі доцільно використовувати можливість формування неупереджених звітів, наприклад, за допомогою Google Analytics.

З точки зору інтегрального підходу раціонально розглядати й представлення статистичної інформації про весь комплекс бібліотечно-інформаційних послуг, як і дослідження інформаційних потреб користувачів. Проте це завдання окремої публікації.

Підсумовуючи розглянуті вище питання, необхідно зазначити, що комплексний підхід традиційно застосовувався в організації БС, натомість збалансований та інтегральний підходи пов'язані з новизною в системі статистичних досліджень роботи бібліотек та потребують подальшого розвитку теоретико-

методологічних і практичних засад розвитку бібліотечної статистики. Водночас перед вітчизняною бібліотечною статистикою як галуззю науково-практичної діяльності постали актуальні завдання, необхідні для її удосконалення, а саме:

- формування нових підходів щодо вивчення роботи бібліотек як суб'єктів інформаційної діяльності;
- адаптація та упровадження міжнародних стандартів ІСО 2789:2013 та ІСО 11620:2008; розроблення національних стандартів з бібліотечної статистики та оцінки роботи бібліотек;
- перегляд номенклатури показників та уніфікація форм постійного державного статистичного спостереження;
- підготовка методичних документів із організації статистичних досліджень у бібліотеках;
- організація науково-методичних заходів для бібліотечних фахівців.

У Маніфесті ІФЛА про бібліотечну статистику зазначено, що «бібліотеки взяли на себе нові обов'язки у мінливому світі інформації, їм необхідна нова статистика для управління новими процесами і їх просування» [10]. Підбиваючи підсумки та оприлюднюючи результати своєї діяльності, зокрема використання традиційних і нових електронних колекцій і сервісів бібліотеки, вони демонструють, що їхні послуги затребувані суспільством, для якого вони працюють. Внесок вітчизняних бібліотек у розвиток інформаційного суспільства буде показовим у «кількісних та якісних даних» у межах всієї країни, якщо спрямувати зусилля бібліотечної спільноти та органів державного управління на активізацію роботи з упровадження стандартів, оновлення та розвитку нормативно-методичної бази у сфері бібліотечної статистики та обліку.

Список використаних джерел

1. Антопольский А.Б. Проблемы учета и регистрации информационных ресурсов / А. Б. Антопольский // Проблемы информатизации. – 2001. – № 2. – С. 34–39.
2. Библиотечная статистика: показатели и единицы исчисления : ГОСТ. – 2013. Система стандартов по информации, библиотечному и издательскому делу : Проект 2-й редакции [Электронный ресурс]. – Текстовые данные. – Режим доступа: http://www.rsl.ru/datadocs/doc_7667vu.pdf. – Загл. с экрана.

3. *Василенко О. М.* Бібліотечна статистика в Україні: (1992–2005 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.08 / Василенко Ольга Миколаївна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2007. – 20 с.

4. *Василенко О. М.* Збалансований підхід у виробленні інформаційно-статистичного інструментарію бібліотечного управління / О. М. Василенко // *Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку : матеріали міжнародної наукової конференції (22–23 листопада 2012 р.)* / Харк. держ. акад. культури ; відп. за вип. Н. М. Кушнарченко. – Х. : ХДАК, 2012. – С. 171–173.

5. *Дворкина М. Я.* Библиотечно-информационная деятельность: теоретические основы и особенности развития в традиционной и электронной среде / М. Я. Дворкина. – М. : ФАИР, 2009. – 256 с.

6. Економічний енциклопедичний словник : в 2 т. / С. В. Мочерний, Я. С. Ларіна, О. А. Устинко, С. І. Юрій; за ред. С. В. Мочерного. – Львів : Світ, 2005. – Т. 1. – 2005. – с 284.

7. Звіт про діяльність державних, публічних бібліотек, централізованих бібліотечних систем, що віднесені до сфери управління Міністерства культури і туризму України: форма № 6–НК [Електронний ресурс]. – Текстові дані. – Режим доступу: <http://profu.nplu.org/articles.php?lng=uk&pg=328>. – Назва з екрана.

8. Об утверждении Порядка учета документов, входящих в состав библиотечного фонда : приказ М-ва культуры Российской Федерации от 8 окт. 2012 г. № 1077 г. [Электронный ресурс]. – Текстовые данные. – Режим доступа: <http://www.rg.ru/2013/05/22/fond-dok.html>. – Загл. с екрана.

9. Про затвердження Інструкції з обліку документів, що знаходяться в бібліотечних фондах : затв. наказом М-ва культури і туризму України від 03.04.2007 № 22 : (зареєстровано в М-ві юстиції України 23 трав. 2007 р. за № 530/13797 [Електронний ресурс]. – Текстові дані. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0530-07?nreg=z0530-07&find=1&text=%E5%E5%E5%EA%F2%F0%EE%ED&x=-845&y=-11559>. – Назва з екрана.

10. Манифест ИФЛА о библиотечной статистике [Электронный ресурс]. – Текстовые данные. – Режим доступа: <http://www.ifla.org/files/assets/statistics-and-evaluation/publications/library-statistics-manifesto-ru.pdf>. – Загл. с екрана.

11. Международный стандарт ISO2789 «Информация и документация – международная библиотечная статистика» // *Новости Международной федерации библиотечных ассоциаций и учреждений (ИФЛА)*. – 2011. – № 4 (91). – С. 18–53.

12. Терминологический словарь по библиотечному делу и смежным отраслям знания / сост. З. Г. Высоцкая [и др.] ; РАН БЕН. – М., 1995. – 268 с.

13. Федеральное государственное статистическое наблюдение. Сведения об общедоступной (публичной) библиотеке за год : форма № 6–НК [Электронный ресурс]. – Текстовые данные. – Режим доступа: <http://www.gks.ru/metod/forma.html>. – Загл. с экрана.

14. ISO 2789:2013(en) [Information and documentation – International library statistics]. – Текстовые данные. – Режим доступа: <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:2789:ed-5:v1:en>. – Загл. с экрана.

15. *Klenczon W.* Międzynarodowe i krajowe standardy i zalecenia dla bibliotek publicznych [Электронный ресурс] / W. Klenczon // *X Ogiynopolska Konferencja z cyklu „Automatyzacja Bibliotek Publicznych”*, Warszawa 7–8.11. 2012. – Текстові дані. – Режим доступу: https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&cad=rja&ved=0CD4QFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.sbp.pl%2Frepository%2Fdokumenty%2Fkonferencje%2FAutomatyzacja%25202012%2Fklenczon_automatyz.btek.publ.ppt&ei. – Назва з екрана.

16. *Derfert W. L.* Wskaźniki funkcjonalności i statystyka biblioteczna – normy międzynarodowe, krajowe i sprawozdawczość GUS [Электронный ресурс] / Wolf L. Derfert. – Текстові дані. – Режим доступу: http://eprints.rclis.org/19654/1/Derfert_Lodz%202012.pdf/. – Назва з екрана.

17. Center za razvoj knjžnic – CeZaR. – Текстові дані. – Режим доступу: <http://cezar.nuk.uni-lj.si/standardi/seznam.php/>. – Назва з екрана.

Василенко О. Бібліотечно-інформаційна діяльність: гармонізація статистики.

Ключові слова: бібліотечна статистика, формування системи статистичних показників бібліотечно-інформаційної діяльності, інтегральні показники бібліотечної статистики.

З посиленням інформаційної складової в роботі сучасних бібліотек об'єктом статистичного спостереження на вищих рівнях управління бібліотечною справою має стати бібліотечно-інформаційна діяльність. У зв'язку з цим перед бібліотечною статистикою України як галуззю науково-практичної діяльності актуальним є завдання створення системи статистичних показників на основі гармонізації показників традиційних та інноваційних аспектів бібліотечної дійсності. На основі аналізу міжнародного досвіду сучасних нормативних документів бібліотечної статистики запропоновано використання комплексного, збалансованого та інтегрального підходів для оновлення системи показників бібліотечної статистики та розроблення номенклатури статистичних індикаторів. Інформаційне забезпечення управління бібліотечною справою в Україні потребує подальшого розвитку теоретико-методологічних і практичних засад організації бібліотечної статистики, що передбачає формування нових підходів стосовно вивчення роботи бібліотек як суб'єктів інформаційної діяльності; адаптацію та упровадження міжнародних стандартів ІСО 2789:2013 та ІСО 11620:2008; розроблення національних стандартів з бібліотечної статистики та оцінки роботи бібліотек; перегляд номенклатури показників та уніфікацію форм постійного державного статистичного спостереження; підготовку методичних документів з організації статистичних досліджень в бібліотеках; проведення циклу науково-методичних заходів для бібліотечних фахівців.

**Vasylenko O. Library and information activity:
harmonization of statistics.**

Keywords: library statics, forming a system of statistical indicators of library and information activities, integrated performance library statistics.

With strengthening of information component in modern libraries' activity library and information activity should become the subject for statistical observation on the highest levels of librarianship management. In connection with this in front of library statistics of Ukraine as a branch of scientific-practical activity topical is an assignment of statistics system creation on the basis of data harmonization of traditional and innovative aspects of library reality. On the basis of international experience analysis of modern normative

library statistics documents the author proposed the use of complex, balanced and integral approaches for the renovation of library statistics parameters system and creation of statistical indicators nomenclature. Information support of librarianship management in Ukraine demands the further development of theoretical and methodological and practical basis for the organization of library statistics which envisages the formation of new approaches to the research of functioning of libraries as subjects of information activity; adaptation and implementation of international standards ISO 2789:2013 and ISO 11620:2008; elaboration of national standards of library statistics and evaluation of libraries functioning; revision of parameters nomenclature and unification of forms of permanent state supervision; preparation of methodical documents concerning statistical researches in libraries; conducting the cycle of scientific and methodical events for library specialists.

**Василенко О. Библиотечно-информационная
деятельность: гармонизация статистики.**

Ключевые слова: библиотечная статистика, формирование системы статистических показателей библиотечно-информационной деятельности, интегральные показатели библиотечной статистики.

С усилением информационной составляющей в работе современных библиотек объектом статистического наблюдения на высших уровнях управления библиотечным делом должна стать библиотечно-информационная деятельность. В связи с этим перед библиотечной статистикой Украины как отраслью научно-практической деятельности актуальной остается задача создания системы статистических показателей на основе гармонизации показателей традиционных и инновационных аспектов библиотечной действительности. На основе анализа международного опыта современных нормативных документов библиотечной статистики автором предложено использование комплексного, сбалансированного и интегрального подходов для обновления системы показателей библиотечной статистики и разработки номенклатуры статистических индикаторов. Информационное обеспечение управления библиотечным делом в Украине требует дальнейшего развития теоретико-методологических и практических основ организации библиотечной статистики, что предполагает формирование новых

подходов к изучению работы библиотек как субъектов информационной деятельности; адаптации и внедрения международных стандартов ISO 2789:2013 и ISO 11620:2008; разработки национальных стандартов по библиотечной статистике и оценке работы библиотек; пересмотра номенклатуры показателей и унификации форм постоянного государственного статистического наблюдения, подготовки методических документов по организации статистических исследований в библиотеках, проведения цикла научно-методических мероприятий для библиотечных специалистов.

УДК 023.25:378(477)

Петрова Л.

д-р пед. наук, проф. кафедри документознавства та управління соціальними технологіями НАКККІМ

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ФАХІВЦІВ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ

У статті розкрито проблеми підготовки фахівців спеціальності «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство». Визначено, що стан справ вимагає модернізації системи спеціальної підготовки фахівців для бібліотек України. Запропоновано концептуальну модель управління підготовкою інформаційного менеджера бібліотечних систем і технологій, що поєднує змістово-цільовий та організаційно-технологічний блоки.

Ключові слова: інформаційний менеджмент, освіта, підготовка фахівців для бібліотек.

The article deals with the problem of training for the specialists “Book science, librarianship, bibliography science”. It was determined that this condition requires modernization of special training for specialists for libraries of Ukraine. It is proposed the conceptual model of information management training manager of library systems and technologies that combines in content-targeted, organizational and technological power.

Keywords: information management, education and training for library specialists.

В статье раскрыты проблемы подготовки специалистов по специальности «Книговедение, библиотековедение, библиографоведение». Определено, что система специальной подготовки специалистов для библиотек Украины требует модернизации. Предложена концептуальная модель управления подготовкой информационного менеджера библиотечных систем и технологий, сочетающая содержательно-целевой и организационно-технологический уровни.

Ключевые слова: информационный менеджмент, образование, подготовка специалистов для библиотек.